

KÖNYVESPOLC

MAROSVÁRI ATTILA:

Kiszombor monográfiája I–II.

A helytörténetírásnak a XIX. század második felében bekövetkezett fellendülése idején Csongrád megyében 63 település – közülük ma már több önállósága megszűnt – közül harmincötnek történeti monográfiája készült el. A folyamat történetének feldolgozása külön tanulmányt igényelne. Annyit azonban megemlíthetünk, hogy a várostörténetek adtak lendületet e feldolgozások elkészítésének. Szeged például vállalta a hozzá kapcsolt települések: Tápé, Algyő, Szőreg és Kiskundorozsma történetének az elkészítését. E kötetek azóta megjelentek. A legújabb közülük a Marosvári Attila szerkesztette Kiszombor monográfiája I–II.

A mű tizennyolc szerző: *Acsay Tamás, Badicsné Szikszai Zsuzsanna, Börcsök Balázs Márta, Fischel Klára, Gilicz János, G. Vizi Márta, Halmágyi Pál, Illyés Szabolcs, Kókai Sándor, Kürti Béla, Marjanucz László, Marosvári Attila, Orbán Imre, Pap Ádám, Rozsnyai János, Sipos György, Szegfű László és Tóth Ferenc* munkája. Az adatgyűjtésben közreműködtek *Baróczy Éva, Budainé Keczer Csilla és Rácz Géza*. Az anyaggyűjtő munkában továbbá – nagy örömmünkre – részt vettek a helyi honismereti kör tagjai *Endrész Erzsébet* vezetésével. A monográfia sajátja, hogy szerzői néhányuk kivételével a Makón és környékén kialakult azon értelmiségi, szellemi kör tagjai, közülük többen kiszombori illetőségűek, akik igényességükből következően nem elégednek meg a napi munkájuk ellátásával, hanem kutatják városuk, községük és vidékük múltját, leírják jelenét sok színnel és gazdagon. Állandó fórumuk is van, a Marosvidék című periodika. A példa mutatja: véletlenül kiváló dolgok nem születnek, az állandó fáradozás viszont meghozza gyümölcsét, esetünkben a Kiszombor monográfia két kötetét.

A monográfia a szerkesztői felfogás szerint két egységre (kötetre) tagolódik. Az első a földrajzi környezet és a régészeti fejezetek után a település köztörténetét adja elő a kronológia szabályait követve. A jól és alaposan megírt részek színvonalasak, éppen ezért, és a hely hiánya miatt nem emelünk ki fejezeteket. Azt viszont mindenképpen a kötet előnyének könyvelhetjük el, hogy az alkotói gárda nem félt attól, hogy az eseményeket a jelenkorig, 2006-ig vigye el. Lehet az adatok korrekcióját bemutatásával, nem a politikumra helyezve a hangsúlyt jelenkor történetét írni, amint a példa mutatja. A településeken átrobog a történelem, azonban mindegyiknek a sorsa egyedi és karakterisztikus. Csak egy példa: a Bánátnban (Bánáság) fekvő település társaitól eltérően színmagyar. Története során a hódoltság idejétől eltérően mindig nagybirtok része volt. Mellette állt a ladányi tölgyerdő alföldi ritkaságként. Innen a középkortól a múlt századfordulóig látták el a tájék népét épületfával.

Mivel a szerkesztő és a szerzőgárda a francia Annal iskola nyomdokain haladt, megkísérelték a község múlt-

ját a totális történetírás jegyében való megfogalmazását, aminek példáit látjuk már a történeti részben. A második kötet pedig tovább szélesíti e tablót. Itt helyezték el a török utáni birtokos Rónay család történetét, a falukép bemutatását. A település központjának egyedi hangulatot ad az egykori uradalmi épületek központi elhelyezkedése. Alig található már település országunkban, ahol az egykori kastély és gazdasági komplexum épített öröksége ilyen formában ránk maradt.

Ugyanitt olvashatjuk a hatkaréjú rotunda történetét. Magát az épületet a XII. században emelték. Építészeti rokon a karcsei, a görgényi és a kolozsmonostori körtemplomokkal. Maga az épület és freskói a középkor üzenetét hordozzák a ma élők számára. Bizonyítják, hogy akkor is volt élet e tájon, a gazdag Maros-mentén, ahol kolostorlánc húzódott a hegyektől Szőregig, az Alföldön egyedülálló módon. Az egyházak, az oktatás, az egyesületi élet és a sport kapott helyet e kötetben, továbbá József Attila Kiszomboron, 1922-ben eltöltött nyarának leírása és a község néprajza. Megannyi szép, adatgazdag olvasnivaló, amelyek elénk tárják a falu izeit, színeit és hangulatát.

A kötet községbiográfia. Aki elolvassa mindentudója lesz a „Kiszombor tudomány”-nak. A szerzőknek azonban időnként jutott erejük a község határain túl tekintésre, ami emeli a kötetek értékét, amelyek szakszerűségben és kivitelben egyaránt az európai helytörténetírás élvonalába sorolhatók. Nemcsak a tartalmat illetően, hanem a formát tekintve is. Az egyes tanulmányok közé, a témának megfelelő helyre tördelte a szerkesztő a képeket, fekete-fehéreket és színeseket. A két kötet egyenként és külön-külön is esztétikus. Jó kézbe venni és örömmel lehet olvasni őket, zomboriaknak és másoknak egyaránt figyelmebe ajánlom a bennük szereplő írásokat.

(Kiszombor, 2008.)

Blazovich László

SOMI ÉVA:

Aranypor

Az elmúlt év végén jelent meg Békéscsabán a helyi és megyei Oktatási Osztály és Bizottság támogatásával *Somi Éva* Toldy Ferenc-díjas tanárnő, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság (MIT) vezetőségi tagja, a Békés megyei tagozat elnöke hiánypótló, hasznos és fontos munkája: *az Aranypor – A Békés megyei irodalom kézikönyve*.

Hiánypótló, hasznos és fontos, mert gazdagítja a magyar tájirodalomról és irodalmi kultuszapolásról szóló könyvek (segédkönyvek és kézikönyvek) sorát. Az újabb nevelési-oktatási, irodalomtanítási törekvések és érettségi követelmények is megkívánják és elvárják a he-

lyi és regionális irodalom ismeretét, olvasását-olvasatását, megismertetését. A Békés megyei *Aranypor* szépen illeszkedik a „Két víz köze” (Bács-Kiskun megyei), a lakiteleki és tiszakécskei olvasókönyv, (honismereti könyvek), a „Félegyházi olvasókönyv”, a „Kincses Kecskemét–Várostarténeti olvasókönyv”, a „Szülőföldem Bács-Kiskun”, vagy Gecsei Edit Győr-Sopron megye irodalmi emlékeiről szóló és mások tájirodalmát bemutató, feldolgozó, tallózó segédkönyvei közé.

„Mi kötheti az embert egy tájhoz, egy kicsinyke földdarabhoz? Megválaszolatlan kérdés, miként ennek párja is: mi az a hazaszeretet? Vajon mitől kedvesebb a táj, ahol élünk, szívdobogatóbb az emlék, amely elénk idéződik? Olyan kicsiny haza ez, hogy minden szegletét egyforma szívmelegséggel lehet bejárni, megölelni, de mégis van amelyikre e kicsinyből is azt mondjuk: ez a mienk! Ez az enyém!” – írja, kérdezi és állítja Praznovszky Mihály Tájirodalomról szóló könyvének nyitófejezetében.

Somi Éva „Aranypor” című kézikönyvével ékes bizonyítékát adja a Békés megyei tájhoz, ezen kicsinyke földdarabhoz való kötődésének, hiszen itt él, dolgozik: közvetíti az irodalom értékeit tanárként és tankönyv(ek) írójaként is. Megyéjének irodalmi kézikönyve előtt már íróarcokat mutatott fel a múltból, a régi magyar irodalom tanítását segítő; társszerzőként pedig gimnazisták, érettségire készülők kezébe adott irodalmi feladatgyűjteményt, s megannyi szép, színvonalas írást olvashattuk, hallhattuk konferenciákon vagy a MIT folyóiratban, az „IRIS”-ben. Somi Éva előszeretettel ír kritikát kortárs megyei szerzők műveiről, de szívesen vallomásra is bírja őket érdeklődő közönség előtt is. Mindezek a tevékenységek is jól bizonyítják a tanítási, iskolai órákon túl is, hogy a régmúlt szerzőitől Petőfi Sándoron át Szabó Magdáig, a népi iroktól a kortársakig szeretné olvasatni tanítványait, s az érdeklődő irodalombarátokat.

Az „Aranypor” – A Békés megyei irodalom kézikönyve már külsejével is igen szép, megnyerő, izlésformáló kötet. A könyv szerkezete átgondolt, világos hármas tagoltságú, a fejezetek tematikája: Nagyaink a régióban, Népi írók és örökösök, Kortársaink. Minden fejezetet jól összefogott bevezető indít, majd a választás és kiemelés, a részletek/szemléltetések rövid indoklása után – hiszen a szerző is újraolvasó, egyéni izlésű –, példás tömörségű életrajzi ismertetés után jöhet: az olvasás/olvasatás, maga a mű egésze vagy részlete, megfontolt válogatás alapján, értékek és színvonal, eredetiség vagy épp a helyi szín, íz, jelleg bizonyítására is.

A „Feladatok” és a „Szakirodalom” nemcsak diákoknak és magyartanároknak, de helytörténészeknek, könyvtárosoknak, s az érdeklődő, kutatni szerető olvasók szélesebb táborának is igen hasznos lehet.

A tájirodalomban járatosabb magyartanárok is találhatnak a kötet minden fejezetében érdekességeket, kevésbé ismert részeket, pl.: Illyés Gyula Dobozon, József Attila Békés megyében, Szabó Magda Békés megyei gyökerei; Simonyi Imre, a kisváros poétája, Ladányi Mihály a ványai vagabund, és az egész III. fejezet: a „Kortársaink”, Határ Győzőtől Grecsó Krisztián az „Isten hozott” című könyvéig írottakig.

A kötetből árad a táj, a vidék ismerete és szeretete, az irodalmi értékek iránti szeretet, a tanítani akarás és tudás, az ismeretek, „az olvasás gyönyörűsége” iránti igényesség és éhség, az erre való fogékonyság és ide vezető út értelme, élménye. Mindezekre a szerző, Somi Éva kézikönyvével szép példát ad kezünkbe, hangsúlyozva a jövő nemzedékének feladatát is: „Hogy az irodalmi kultusz ápolása ne csak bevadás szívgögye legyen, hanem az itt élő emberek, de mindenekelőtt az itt tanuló diákok is kellő tisztelettel ápolják íróink, költőink emlékét: azokét, akik itt születtek, azokét, akik hosszabb-rövidebb ideig itt éltek és alkottak, azokét, akik csak átutazóban jártak itt, és ismerjük meg azokat, akik közöttünk élnek napjainkban is.”

Bajtai Mária

SUBA GYÖRGY:

Adatok, iratok Kiskörös múltjából

Kedvelem a Suba Györgyéhez hasonló helyismereti, helytörténeti munkákat, még ha esetleg némely céhbéli történész fanyalgással fogadja is azokat. Kedvező megítélésnek több oka is van. Az egyik, hogy ezzel a módszerrel életszerűbben lehet bemutatni a múlt sokoldalúságát, az egykor volt élet hétköznapjait. Suba György könyve azonban nemcsak bemutatja múltat, hanem menti is annak emlékeit. Különösen vonatkozik ez a harmadik, az 1938–2006 közötti korszakot feldolgozó részre, amikor még megvolt a feudális múlt sok emléke, de már bontakozóban volt a jelen is. A jövő kutatói bizonyára értékelni fogják a könyvnek ezt az értékmentését.

Kiskörös, e Duna-Tisza közti városka története a középkorba nyúlik vissza, de erre alig van forrásadat. A török uralom után már csak pusztá, de neve keltezési helye II. Rákóczi Ferenc levelének 1704. július 1-jén, amikor a fejedelem bácskai hadjáratára indult. Ennek a szerény kapcsolatnak köszönheti a város a 2003-ban felavatott Rákóczi-szobrot, éppen a szerző lelkes és fáradhatatlan szervezőmunkájának és a közösség áldozatkészségének eredményeként. A mai város létrejötté 1718-ban kezdődött, amikor a földesúr Wattay család felvidéki szlovákokat telepített a pusztára. (A Wattayak emlékét mindmáig őrzi a város.) A telepeselemek nemzetiségük miatt soha semmi problémájuk nem volt, vallásuk miatt annál inkább: evangélikusok voltak, s amikor imaházat építettek, azt a kalocsai érsekség leromboltatta, a konfliktus végül három evangélikus paraszt kivégzésével zárult. Csak a türlemi rendelet, 1781 után gyakorolhatták szabadon vallásukat. Ma több egyház és vallási csoport működik a városban, életüket a szerző objektíven mutatja be. A XX. század történelme azonban beleszólt a szlovák lakosság sorsába: 1946-ban mintegy 700 fő áttelepült Csehszlovákiába. Ennek a szerző szerint inkább a két ország gazdasági helyzete közti különbség volt az oka.

Suba György, könyve címének megfelelően, egykorú dokumentumokat, hírlapi cikkeket, leveleket, személyes visszaemlékezéseket, fotókat gyűjtött össze. Ezek a mozaikok azonban minden általánosító s ezért gyakran szín-

telen összefoglalásnál izgalmasabban tükrözik a volt ezerszínű életet, annak hol derűsebb, hol sötétebb oldalát. Minden témáját igyekszik sokrétűen, teljességében bemutatni. Csak két területet szeretnék erre felemlíteni. A szerző részletesen dokumentálja a két világháború gazdasági, politikai hatását a városra, az elszegényedést, a sok elesettet stb. De nem általánosságban ír minderről. A háború halottai című fejezet elgondolkoztatja és érzelmileg is megfogja az olvasót, hogy nemcsak az ismeretlen földben nyugvó kiskőrösiek nevét sorolja fel, hanem közli a Kiskőrösön nyugvó magyar, orosz, német és román katonák adatait is. Nem ítélkezik, nem sorolja őket a „jó” vagy „rossz” oldalra, a katona lehet hős vagy megsebzett, az elesettek azonban egyformán áldozatok. Ugyanilyen példamutató a szobrokra, emlékművekre, emléktáblákra vonatkozó adatok összegyűjtése. Ezekből megtudjuk nemcsak az ábrázolt személy, esemény történetét, hanem a felállítás körülményeit, indítékát, egyes polgárok, csoportok szerepét is.

Ezt a könyvet azért is fogadtam örömmel, mert olyan égető gondra irányítja a figyelmet, amelyről ma sokat beszélünk, de megoldásként elég keveset teszünk: a haza ismeretének és szeretetének fontosságára. A hazaszeretet megtanulható, az iskola feladata, hogy ezt hathatósan elősegítse. A nacionalizmustól, önsajnálattól, illúzióktól, mítoszoktól és legendáktól mentes objektív, néha szükségyszerűen önkritikus hazaszeretet alapja a múlt reális ismerete: a büszkeségre okot adó és a negatív, a dicső és elítélendő tények megismerése és vállalása. A múlt feltárásának és értékelésének folyamatában a helytörténetnek igen fontos szerepe van. A kiskőrösi polgárok, de leginkább a pedagógusok ehhez a soha véget nem érő szép munkához kaptak kitűnő segédeszközt Suba György munkájával. Tanári tevékenységemben tapasztaltam, hogy a tanulók mennyivel élénkebben érdeklődnek a konkrét, élményt jelentő események iránt, sokkal inkább megőrzik azokat, mint a gyakran eléggé unalmas tankönyvszövegeket. Kiskőrös ma fejlődő, persze nem gondnélküli város, egyre szépülő és modernizálódó városképpel, életmóddal. Az utolsó egy-két emberöltő hatalmas változást hozott a lakosság életében. A múltat azonban hamar elfelejtik, a jelen állapotot természetesen veszik (legfeljebb kritizálják), különösen a fiatalok. Ma 4000 személygépköcsi, több mint 1400 teherautó, traktor van a városban. De ki emlékszik ma már a nádfedeles városházára, vertfalú házakra, az ökörrrel szántó parasztra (amikor traktorral mennek Budapestre tüntetni), a lovaskocsikra? A fiatalok közül ki emlékszik a csizmadiákra, „a bérbe mosó lányokra”, az országba szétvándorló nyári idénymunkás lányokra és asszonyokra, a külterületi iskolákra? A két világháború nyomorúságára, a beszolgáltatásokra? A színpompás népviseletre, amelynek darabjai közben műzeumi tárgyak lettek? A mai eredményeket pedig csak az tudja értékelni, aki ismeri azt az utat, amely ide vezetett: a lakosság egészének szívós, kitartó munkáját, verejtékes erőfeszítését. Az eredményeket nem a fejlett nyugati országokkal való összehasonlítás mutatja igazán, hanem a saját múlthoz mérés, az egy-két emberöltővel előbbi állapotok ismerete.

Suba György nem hivatásos történész, de mint városát szerető és áldozatkész polgár, céhbéli historikusnak

is becsületére való kitartással és szakértelemmel búvárolta végig a levéltárakat, könyvtárakat, múzeumokat, fényképeket szerzett meg és maga is készített, hogy Kiskőrös múltjáról ezt a gazdagon dokumentált könyvet megírja és kiadja. Ezért nemcsak a város polgárainak, hanem minden olvasójának köszönetét megérdemli.

Szerző kiadása. Kiskőrös 2006.

Bánkúti Imre

BATHÓ EDIT:

Méhészkedés a Jászságban

A könyvet augusztus 4-én a Nemzetközi Mézvásár és Méhészeti Találkozóon mutatta be Dögei Imre, a Méhészeti Szaklap főszerkesztője. E színes rendezvény immáron huszadik éve vonzza a szakembereket és az érdeklődőket. Ebben az évben nemcsak a Mézvásár jubilált, hanem a száz éve megalakult Jászsági Méhészegylet is. E két jeles évforduló adta a kötet bemutatásának apropóját, méltó emléket állítva a Jászság méhészeteinek. A könyv az 1995-ben kiadott – A méhészeti szerepe a Jászság paraszti gazdálkodásában című doktori munka második, bővített kiadása.

A szerző a tőle megszokott alaposággal mutatja be a jászsági méhészkedés csaknem öt évszázadát. A téma rövid, általános kutatástörténeti áttekintése után rátér a Jászságban folyó méhészkedés történeti emlékeinek ismertetésére. A törökkori, később a XVIII. századi összeírások tudósítanak a térség méhészeteinek múltjáról. A méznek és a viasznak fontos szerepe volt a Jászság paraszti háztartásában a XIX. század elejéig, ezért a méheket is nagy becsben tartották. A szerző számos végrendeletet idéz, melyekben a méhes gazdák mindig meghagyták kihez kerüljön méhállományuk, ki gondozza azokat, és ezáltal ki részesüljön a hasznukból. Számos, XVIII. századból származó méhlopással kapcsolatos peranyag bizonyítja, hogy milyen nagy értéket képviseltek a méhes családok és a méhészeti termékek.

A szerző elsősorban a recens anyag segítségével mutatja be részletesen a népi méhészkedés eszközeit, módszereit. Gazdag képanyag alapján nyomon követhetjük a zsákmányoló méhészeti emlékeit, a méhek kezelését, gondozását, rajzását, befogását, a méznyerés módjait. Színes fotókkal illusztrálva, megismerhetjük a Jászság leggyakoribb mézelő növényeit és virágait (barkócafa, fagyal és mások).

A könyv következő egységében tárgyalja az okszerű méhészkedés kialakulását, annak jellemzőit. Kitér a vándortanítók, méhészeti egyletek, körök tevékenységére, taglalja a népi és az okszerű méhészkedés paraszti gazdálkodásban betöltött szerepét, valamint bemutatja napjaink modern árutermelő méhészkedését is.

A kiadvány utolsó egységében számos példával, színes fotóval, mézes sütemények receptjeivel illusztrálja a méz napjainkban is oly fontos szerepét a táplálkozásban és a gyógyításban. A könyvet a téma francia, angol, német, lengyel nyelvű rezüméi zárják.

E kivételében is izléses, kemény borítás, tudományos igényű iródott – mégis közérthető gazdag forrás- és képanyagot felvonultató méhészeti monográfiát nemcsak a néprajzosoknak, méhészeti szakiróknak ajánlom, hanem minden gyakorló méhésznek és a téma iránt érdeklődőknek.

(Jászsági Füzetek 41. 2007.)

Kókai Magdolna

MISKOLCZY AMBRUS (szerk.):

Rendhagyó nézetek a csángókról

Radu Rosetti (1853–1926) neve jól cseng a magyar és a román közvélemény fülében egyaránt. Sokan történetírói tevékenységét tartják számon – ennek kialakulásában talán a fiának is, a tábormok Radu R. Rosettinak is köze van – de szépirodalmi munkái sem elhanyagolhatók. Többek közt Mihail Sadoveanu és George Calinescu is nagy elismeréssel írtak róla. A moldvai csángók különösen sokat köszönhetnek *A moldvai magyarokról és katolikus püspökségekről* írott könyvének, bár nem tudni, hányan fértek eddig hozzá a róluk szóló alapműhez. A Moldvai Magyarság 2002 júniusától havonta közölt részleteket Rosetti könyvéből, míg 2003 júniusáig a teljes anyagot ismertté tette olvasóival, román nyelven.

2004-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Román Filológiai Tanszéke és a Központi Statisztikai Hivatal Levéltárának sorozatában újból megjelent az 1905-ben kiadott írás, ezúttal egymás mellett magyar és román fordításban, *Rendhagyó nézetek a csángókról* címmel. A könyv előszavát Miskolczy Ambrus sorozatszerkesztő írta. Benne röviden kitér a XX. századi csángó problematikára, ugyanakkor mintegy figyelemfelhívás gyanánt említést tesz más művekről is, amelyek a sorozatban megjelentek. „Tanszékünk az Eötvös Loránd Tudományegyetem Román Filológiai Tanszéke az 1990-es évek elején előszeretettel tett közzé rendhagyó román műveket és forrásokat, olyanokat, amelyeket korábban nem lehetett kiadni, vagy nem volt tanácsos.”

Radu Rosetti könyvének magyar nyelvű fordítását olvashatjuk először. A tizenegy rövidebb alfejezetet *Balla Loránd* és *V. András János* fordította. Ha kicsit is számba vesszük a megjelenés évét, valamint a magyar fordítás elkészültét, akkor szerényen, talán kissé pironkodva állapíthatjuk meg, hogy bizony a kettő között egy század telt el, pedig a munka jelentősége alighanem a csángókról készült román munkák élvonalába helyezendő. Ne feledjük – bár kisebb pontatlanságokat is tartalmazó munkát forgathatunk –, szerzője, maga is moldvai lévén, jól ismeri a korabeli csángó közösségek minden-

napjait, jártas a csángók nyelvhasználatában, helynév-anyagában, szokásaiban.

A kiadvány nem egyértelműen etnikai kutatási célzatú, hanem – amint a címe is mondja – jobbára egyháztörténeti kutatásokat tartalmaz. Moldvai püspökségek létrejöttéről, kapcsolatrendszeréről, függőségi hálójáról nyújt rövid tájékoztatást. Kimondottan a magyarságról az első (A moldvai magyar lakosságról / Despre populatiunea ungureasca din Moldova) és az ötödik fejezet (A magyarok moldvai letelepedéséről / Despre asezarea Ungurilor in Moldova) szól. Természetesen ez a közösség mindvégig ott van a műben, hiszen moldvai római katolikusok püspökségeiről beszél, fejezetenként végig követve: II. Az első Milkói Püspökségről, IV. A Kun Püspökségről, VI. A második Milkói Püspökségről, VII. Szeretvásári Püspökségről, VIII. Az első Bákói Püspökségről, IX. A „Moldaviensis” Püspökségről, X. A harmadik Milkói Püspökségről, majd utolsóként olvashatunk egy Következtetés című kis összefoglalót.

Rövid terjedelmű, mégis jelentős munkával van dolgunk. A magyar nyelvű fordítás mellett közzétett román nyelvű, eredeti írást a jegyzetek követik. Mintegy 155 tételtől álló jegyzet, tananyagot találunk, benne különböző dokumentumokkal, idézetekkel, családfával, ami azt bizonyítja, hogy a szerző mindenképpen hitelességre, objektivitásra törekedett.

Radu Rosetti élete és tevékenysége, valamint a moldvai magyarokkal való érintkezése Demény Lajos alapos tanulmányából tűnik ki. Megismerhetjük családjának az eredetét, alkotói folyamatát, közéleti szerepét. Nyomon követhető a történelmi család korabeli nemesi életformája, amely Radu Rosetti életében gazdaságilag többnyire hanyatlott, mintsem javult volna, egyben itt olvashatunk a szerző 1907-es parasztlázadásban betöltött szerepéről és a moldvai csángókról írott munkájának a rövid recenziójáról.

Meinolf Arens és Daniel Bein *Katolikus magyarok Moldvában* című tanulmánya zárja a kötetet. Találó beillesztés, hiszen a kötet hitelességét támasztja alá azáltal, hogy egy román szerző munkája mellé a szerkesztők egy német nyelvből fordított tudományos beszámoló adnak az olvasó kezébe, ezzel is rámutatva jelképesen arra a tényre, hogy a moldvai magyarok problematikájának a feltárása – szándékosan nem megoldást írok – nem csupán a magyarok dolga (lehet), hanem közös munka és összefogás eredménye. *A rendhagyó nézetek a csángókról* című kötet nagy hiányt pótol a csángókutatásban azáltal, hogy a román és a magyar nyelvű szöveget egy helyen közölte. A kötet végén kis hiányérzete támad az olvasónak. Mintha szívesen olvasnánk Meinolf Arens és Daniel Bein eredeti német szövegét is.

Trunchi Péter